

Filosofo berriak: Ilusio gabeko borroka

Zergatik «Filosofo berriak»? Eta zertarako berriro gai hau, ez al du, bada, prentsak aski erabili?... Horregatixe hain zuzen. JAKIN-en bokazioa egunean eguneko informazio kulturala emanez joatea bada, orain «Filosofo berrien» berri ematea dela, uste du, bere obligazioa. Haien kanpaiak denok entzun ditugu. Baina ezin egon gintezke lau ideia simple eta gaizki loturekin. «Filosofo berriak» zirela eta ez zirela, hamaika mila istilu ikusi dugu: ezkertiar desengainatu batzu omen dira, iraultza posibilitate oro ukatzen omen dute, ezkerraren uko biribilena ei ditugu, etab. Egia esateko, hautsak bapo arrotu dituzte «Filosofo berriok». Baina, egia esateko beti ere, prentsan nahiz telebistan ikusi eta irakurri ahal izan duguna, oso axal-axalekoa iruditzen zitzaigun, oso nahasia, sinplea, puxketak eta dena polemikoegi azalduta. Hainbeste informazio/deformazioak Filosofia eta Filosofo berrion azalpen sistematiko, garbi, koherente baten premia erakutsi zigun. Hainbeste zalaparta sortzen duten Filosofo berri horiek zer diren, jakin nahi genuen garbi lehenengo. Zer diren. Gero geroakoak.

Gainera, «moda» edo bihurtu izanak gaiari ematen zion gaurkotasuna ere, ez den dena. «Filosofo berriak» hor daude. Hor dabilta guztion ahoz-aho. Begiratu beharra daukagu, zer den, alde guztietatik inguratzen gaituen fenomeno hau, gure inguruko mundua ezagutu nahi badugu. Baina, horrezaz gain, hori baino larriago, zergatik dabil-tzan aho guztietan, galdetzen genuen. Eta polemika zaratatsu guzti haren azpian arazo larriak zebiltzala, agertu zitzaigun. Ezkerraren etorkizuna. Borrokaren zentzua, aska-

tasun posibilitateak edo ezinak, erakunde iraultzaileen erantzukizuna historian. Gizartearen etorkizuna. Bat-batean dena hauzitan zebilen. Dena polemika zen. Beraz, bagenekien, gaia irristakorra zela.

Hala ere, JAKIN-ek, axaleko topikoen gaineratik «Filosofo Berriak» aztertu eta euskal irakurleari informazio zuzenakoa eta serioa eskaintzea erabaki zuen. Informazioa egokia izateko, ordea, pentsalariok hurbildik ezagutzea ez zen aski. Astintzen dituzten arazoan jatorri eta inguruaren berri ere eman beharra zegoen. «Filosofo berriak» era horretara plazaratzen saiatu gatazkaizkizu. Irakurle ohar-tuak badaki, esan gabe ere, hauen eritziekin ez dugula derrigorrez bat egiten.

«Filosofo berriak» frantsesak dira. Paristarrak, hobe. Badakigu, aspaldion aski entzun beharra izan bait dugu, Frantzian marxismoa krisian omen dabilela, ezkerre berri eta ezkertiaritasuna omen dabilzala krisian, hauzitan omen dabilela tradizio iraultzailea. Ez dakigu, baina agian arrazoi sobera dago Frantzian, marxismoa, ezkerren ametsak, analisiak, programak, erakundeak, zeharo eta radikalki hauziperatzeko. Hemen, Euskadin, lehenago kritikatu beharrekorik badaukagu. Kontzentrazelaiak eta gartzelak beterik eduki dituztenak eta dauzkatena, hemen, ez dira ezkertiarak eta ez da marxismoa.

Ezkerre, Frantzian, beharbada ez da egiazko alternatibarik eskuinari. «Filosofo berriek» hori ikusten badute, behintzat, ondo egiten dute esatea. Hemen, beste historia bat da, eskuina ere beste bat da, eta haren aldean ezkerre benetan alternatiba hobea izan litekeela uste izateko arrazoirik ez da oraingoz falta, bidegurutze historiko honetan. Gaurko Frantziako egoerak gure biharkoa izan behar badu, alde askotatik sinestarazi nahi digutenez, besteren buruan eskarmentatzera ailegatzen ez bagara ere, abisatuta egon nahi dugu. Badakizkigu biharko arriskuak. Jakiteko moduan aldarrikatzen dizkigute «Filosofo berriek».

Inon baldin badago, inperio posfrankistan eta Euskadin dago anbiguitatez josita ezkerren kritika, zapalduen ametsen eta aspirazioen kritika, eskuinetik hala ezkerretik etorri kritika hori. Hala ere, ez ditugu edozein kritikaren aurrean belarriak itxi nahi. Alderantziz, zapalduen artean hain zuzen ere, kritikak entzuten eta artaz begi-

ratzen saiatu nahi dugu, kritika artean bizitzen ohituz joan nahi dugu, demokrazia eta errespetoa ikasten, bestela inork ez bait dugu hori sekula irakatsiko, zapalduok geuk elkarri ez bada. Nekez irakatsiko liguke holakorik, ia mende erdi bat osoa, eritzi diferentzia eta kritika oro zanpatzen aritu denak. Zapalduok gure asmoak nola formulatzen eta bideratzen ditugun, kritikagarri izanen da. Kritikagarri izanen dira gure ametsak, borrokak, erakundeak, instituzio batzuk eskuratu nahia, Botere piska bat irabazteko ahaleginak. Baina gure borroka, kritikagarri eta guzti, hortik pasatzen da. Jakin behar duguna, eta «Filosofo berriek» zuzenez gogoratzen digutena, formula-zio eta ideologiak, erakunde eta instituzioak behinere ez helburu eta jomuga bihurtzea da. Gure borroka ez da ideologiaren baten borroka, ez da instituzioren batzu eskuz aldatzeko borroka. Askatasuna ez da instituzioena, gizonaren beharra eta dohaina baizik. Ezin nahas genezake bidea helburuarekin. Baina ezin nahas genezake mundu honetako edozeren kritikagarritasuna edozeren berdintasunarekin. Hori baldin bada, kritikak adierazi nahi diguna, eta gure borroka bazterrarazi nahi badigu, entzun bai, baina oso kritiko entzun beharko ditugu geuk ere kritika horik.

Filosofo berriak ere kritikoki hartu beharra dago. Esate baterako, nola uka marxismoa, ideologia dogmatiko, itxi eta interesatua den heinean, zientzien, pertsonen eta herrien eskubideentzat kate eta zapalbide izan dela eta dela? Baina nola uka ere marxismoak askatasun borroka asko sortu eta bideratu duenik?

Ukazio biribil eta radikalak erakarmena eta atxekimendu beroak aisa irabaz ditzake, profetismo orok bezala. Dena zeru, dena infernu. Baina alternatibarik iragartzen ez duen profeta politikoa, etsipenaren aldarrikatzaile merkea besterik ez da, eta historiako presoain guztien laguntzaile. Filosofo berriak ez dira arrisku hontatik libratu. Gaurko sistema sozialak eta hauen ideologiak kritikatzekoan duten begi zolia, lausotu egiten zaie etorkizunari begiratzeko unetik. Horregatixe, noski, begi onez ikusi ditu eskuinak, bere jokuan erraz erabil ditzakeelako hain zuzen, Frantziako iazko hauteskundeetan ikusi genuenez.

Baina filosofo berriak ez dira 68ko maiatzeko frakasoak mindutako gazteria desengainatuaren fruitu mikatza soilik

ere. Fenomeno hedatuago eta sakonagoaren sintoma dira. Mende hortako gerrateek, ezkerren etengabeko frakasoak, ideologiaren krisiek, izpiritu eskeptiko, negatibo eta pesimistarik frango sortu dute bazterretan. Pariseko intelligentzia, ezinegon konformagaitz honetxek jota omen dago arrunt. Filosofo berriak egoera honen adierazpen ere badira, gure ustetan. 68ko maiatzaren porrota, errebotatu eta iraultza guztien esperantzak beti ezagutu duten porroten katea luzearen eraztun bat da. Eta egia esan, askatasun borrokek zertan bukatu diren begiratuta, ez da teoria pesimista eraikitzeke datorik falta.

Korrante pesimista hortatik askatasun borroka denak desmitifikatu nahi dituzte filosofo berriek. Ez dago erakunde, alderdi eta estatuetan askatasun esperantzarik jartzarik, diote filosofo berriek. Goikoak behekoa beti menperatzen du, nagusiak herria zapaltzen du, eta nagusigaiak bere aurrekoa. Instituzio, administrazio, gidari demokrati-koena ere zapaltzaile bilakatzen da, botereak ukitzen duen ordukoxe. Nagusiak truka daitezke, bai, baina denengan gose totalitario berdina topatuko duzu, boterea holakoxea bait da berez.

Beraz, filosofo berriek egiten duten borroka eta erresistentzi oihuak ezin du askatasun promesa engainagarrietan oin hartu. Nagusi onik ez dago, ez eta egongo. Borroka egin behar da, hala ere. Baina irauteko. Hobetzeko esperantzarik gabe.

Filosofo berriek zerbitzu ederra egin diezagukete, boterearen arazoa berriro eta sakonki planteazariz, eta honen berezko mekanismo zanpatzaileak larru gorri gorritan agertuz. Bestelako analisiak eta bestelako esperantzak irakatsi izan bait dira eta zabaltzen bait dira oraindik.

Filosofo berriek arrazoi dute zera eskatzen dutenean, alegia, era guztietako nagusi, jauntxo, gidari, zuzendari, lehendakari, buruzagi eta idazkariren aurrean, basea, herria, asanblada, mendekoak iratzartzeko eta indartzeko. Arrazoi, ordenu berririk ekar dezan inolako iraultzarekin liluratzarik ez dagoela aldarrikatzen dutenean. Arrazoi, harreman sozio-ekonomikak aldatuagatik aginte politikoa ez dela, besterik gabe ez desagertzen ez ikaragarri aldatzen frogatzen dutenean.

Baina, uste dugunez, arinegi berdintzen dituzte historiako errejimenak oro. Errazegi. Esklabismoa eta langileria

kapitalista ez dira gauza bera. Hitler ez da Schmidt. Ez dira berdin Gulag, Dachau eta Carabanchel. Bada diferentziarik. Botereak, bere anbiguitate beldurgarri eta guzti, aldaketarik, aurrerapenik eta askatasunik ekarri du. Bote-rea ez da menderakuntza bakarrik, historia ez da Botere historia bakarrik. Gizonak borroka luzez lortu dituen konkistak ere historia dira.

Filosofo berriek askatasun esperantza bera eta honen kideko kontzeptu humanista asko errazegi botatzen dituzte lurrera. Neke asko kostatzen zaizkio gizadiari lorpen teoriko eta praktikoko horik, orain hain merke eta debaldetan salteko.

Baina nahiz eta Euskal Herria ez izan Paris eta beraz momentu historiko desberdin batetan ibili, uste dugu filosofo berriok badutela guretzat zer erakutsirik.

Gure artean ere politikaren desilusioa zabalduz doa. Efikazia ezagatik nahiz ikuspegi moralistegiagatik. «Demokrazia» estrainatu berri zenean, gure problemak oro laster eta aise konponduko zirela uste zen, beharbada. Gaur, erakunde politiko berriak gorabehera, luzetuz doa epe hori. Bestetik, bagenekien politika ez zela gauza garbirik, baina urrutitik eta erdi isilka bakarrik jakin genezakeen azpijoko eta maltzurkeria eta satorkeria guztien berri. Gaur, aldiz, gertu gertutik dakigu, egunkarien eta gure gizon eta alderdi politikoen bidez. Hortik sortu da askoren baitan politikarekiko eta politikokoekiko nazka, mesfidantza, desilusioa.

Desilusioak, baina, ezin gaitzake besamotz bihur. Kontrara baizik: errealismo politikora deitzen gaitu, begiak zabalik amets ez egitera. Guk, Euskadin, premiazkoa eta presazkoa dugu, geure erakunde, instituzio berrien antolakuntza. Bere anbiguitate guztiekin ere, agintea behar dugu. Hori gabe, askatasun bidean atzerago egon gara eta. Errealismo politikoak ekintzara, erresistentziara deitzen gaitu, ez besoak tolestatzera. Nahiz eta jakin Estatutua, euskal agintea, eta abar, ez direla, besterik gabe, askatasuna. Nahiz eta ondo jakin biharko eta etziko Euskal Herri «askatua» ere ez dela inongo zeru distiratsurik izango.

Gure ustetan, filosofo berrien ekarriak ez gaitu eraman behar militantzia ukatzera, epeltzera, baizik eta argitzera: amets zoroak erretzera, ideologiak eta segurtasun dogmatikoak erlatibizatzen. Eta beti ere, beste ezeri baino gehiago, baseari eta baseko lanari begiratzen.